

24.38x34.24	1/3	1	עמוד	עסקים - מעריב השבוע	24/05/2024	90333176-2
המרכז הבינתחומי הרצליה אוניברסיטת רייכמן - 84260						

עסקים

מעריב

ט"ז באייר תשפ"ד | 24.5.2024

"חברה בלי ערבות הדדית ואמת לא תתקיים"

יאיר אבידן, לשעבר המפקח על הבנקים, מודאג מאוד לגבי עתיד המדינה: "ביום שבו לא יהיה מספיק כסף כדי לשלם מסים ואוכלוסייה עם בערות גדולה לא תצטרך לשוק העבודה, אי אפשר יהיה לתקן את המצב"

■ ליאת רון, עמ' 4-5

25.8x33.31	2/3	4	עמוד	מערב השבוע - עסקים	24/05/2024	90333071-6
המרכז הבינתחומי הרצליה אוניברסיטת רייכמן - 84260						

ליאת דון

מודל ההפעלה של המדינה לא בר-קיימא

פרופ' יוג'ן קנדל. לא נגיע לשנת המאה?

בצלאל סמוטריץ'. "ציון לא טוב"

רג'ב טאיב ארדואן. "התייחסות ילדותית ופופוליסטית"

יאיר אבידן, לשעבר המפקח על הבנקים, עולה להתקפה: "כשהמפרנסים, המתגייסים ומשלמי המסים הם אותה אוכלוסייה, הם לא יוכלו לשאת את צורכי המשק. חברה שאין בה ערבות הדדית ואמת לא תתקיים". ויש לו גם ביקורת על הבנקים: "הם הרוויחו יותר מדי ומנצלים את הכוח שלהם על החלשים יותר"

יגידו שהממשלה עסוקה במלחמה, שאין לה פנאי לזוטות.

"לצערי אין היום עולם של משילות. שר האוצר שיושב על השיבר אומר שהטיפול ביוקר המחיה יגיע אחרי רפיח. מה הקשר? רפיח זה עניין גיאופוליטי, מדיני, ויוקר המחיה נוגע לחיי היום-יום. אזרחים נאנקים תחתיו. בקבינט המורחב תאמר את דבריך על רפיח. הוקמה ועדה שאמורה לטפל ביוקר המחיה וכונסה פעם אחת.

"על המשבר הכלכלי עם טורקיה נותנים התייחסות ילדותית ופופוליסטית. אם הטורקים לא ישלחו לכאן סחורות, גם אם תטיל מכס של 1,000% זה לא ישנה. זה רק יעצים את ארדואן ועלול לגרום למדינות אחרות לעשות כמוהו ואז נהפוך למשק אוטרכי, בכידוד שלנו. אז בואו נוציא לעולם את העיניים ונישאר לבד".

איזה ציון אתה נותן להנהגה הכלכלית של ישראל?

"לפני חלוקת הציונים אומר שיש לנו מזל בכמה מישורים. נכנסנו למהפכה המשטרית, ערב נאאמו של שר המשפטים, עם יתרות

ביום שבו לא יהיה מספיק כסף כדי לשלם מסים ואוכלוסייה עם בערות גדולה לא תצטרף לשוק העבודה, אי אפשר יהיה לתקן את המצב בהחלטה של ריבון".

"אין משילות"

הכלכלן פרופ' יוג'ן קנדל אומר שהמדינה לא תגיע לשנת המאה שלה.

"אמרת ואני אומר את זה כבר שנים. המודל שלנו הוא לא בר-הפעלה. מי שקורא את פרופ' דן בן-דוד, שחוקר את החברה החרדית, מבין שבחלוקה הדמוגרפית העתידית של מדינת ישראל, כשאלה שאינם נושאים בנטל יהיו פה רוב, אם נמשיך להתקדם על טייס אוטומטי, אנחנו נתרסק. חייבים להעלות משמעותית את מספר המשתכרים, המתגייסים ומשלמי המסים. בעולם החברתי, שגם הוא חלק מהקיימות, שבה אנחנו מתעסקים במרכז החדש, כולם צריכים לתת. ככל שלא ילמדו לימודי ליב"ה ותורתם תהיה אומנות, ואני מתכוון גם לאוכלוסייה הערבית, נהיה מדינה עם רוב של בערות, מדינה ענייה ונחשלת".

לעתיד, אין גם ערבות הדדית. יש רק אינטרסים. חברה שאין בה ערבות הדדית ואמת לא תתקיים".

ועם הביקורת הקשה הזו על הממשלה, התחלנו את השיחה שלנו שמביאה את נקודת המבט של מי שצמח במערכת הבנקאית, עבד בשלושת הבנקים הגדולים בארץ ובחול"ל עד שמונה בשנת 2020 לתפקיד המפקח על הבנקים, ופרש אחרי שלוש שנים, שנתיים לפני תום הקדנציה, לדבריו כפי שיידע את הנגיד לפני מינויו. כששאלתי אותו אם בנאום כיוון לנתניהו, הוא העדיף לנסח זאת כך: "בראייה שלי אנחנו נמצאים במצב שבו מודל ההפעלה של המדינה הוא לא בר-קיימה. יש פה הרבה היבטים מאוד מדאיגים וזה עלה בהערכות של חברות הריינג. פעם אחת מטריד אותי הנושא של היעדר השוויון בנטל ולא רק בעניין הגיוס, אלא בהשכלה, לימודי ליב"ה, שוק העבודה.

"כשהמפרנסים, המתגייסים ומשלמי המסים הם אותה האוכלוסייה, הם לא יוכלו לשאת בהיקף המס והגיוס את צורכי המשק.

אם יאיר אבידן היה בנק הוא היה שם את מדינת ישראל ברשימת מעקב, או במילים אחרות – מכניס אותה לרשימה השחורה של עסקים בסיכון גבוה, כי לטענתו במסלול הקיים אנחנו עוד 15 שנים בפשיטת רגל. וכשהמפקח לשעבר על הבנקים, שפרש מתפקידו לפני פחות משנה, אומר דבר כזה, כולנו צריכים להיכנס ללחץ.

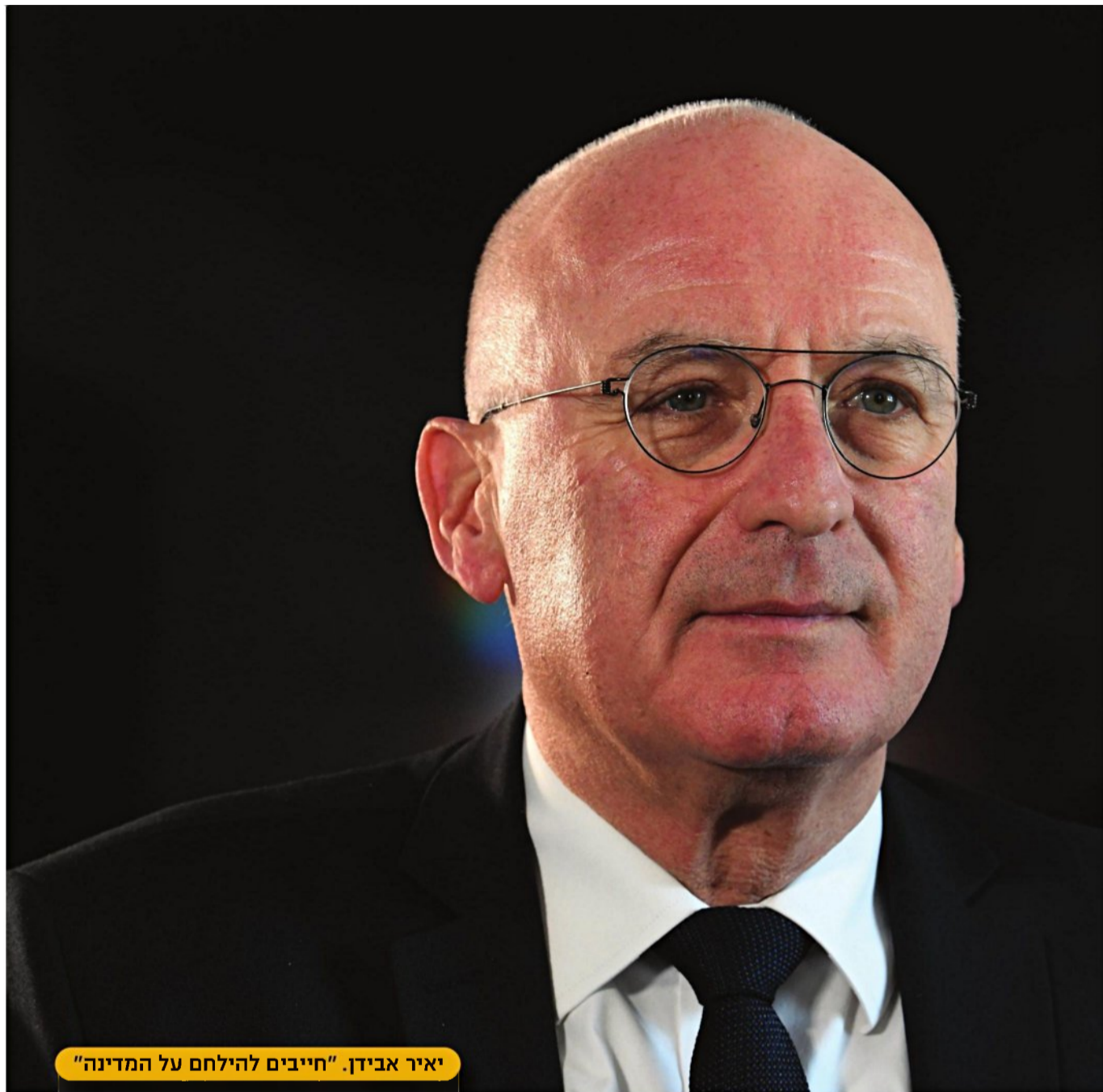
אבידן הוא אדם של אנדרסטייטמנט. לא תתפסו אותו מתלהם או אומר דברים שלא התכוונ אליהם מראש אחרי שבחן כל פסיק שיצא לו מהפה, כמו לפני הראיון הזה, שאליו הגיע עם כמה דפים מודפסים, אחרי שעשה עם עצמו סיעור מוחות מקדים.

לכן, מי שהקשיב לדברים שנשא באירוע השקת "מרכז אריסון ל-ESG, סביבה, חברה וממשל", באוניברסיטת רייכמן, שם הוא משמש כיו"ר הוועדה המייעצת וראש פורום העמיתים, יכול היה להבין שלא רק שהוא מודאג מאוד, אלא גם מלא ביקורת על מה שקורה במדינה. קיימות, הוא אומר מעל דוכן הנואמים, היא לא רק פליטת גזי חממה ואקלים.

"אין ערבות הדדית"

"קיימות היא מרכיב חשוב גם בהיבטים רכים והתנהגותיים. הסתה ושקר, מרמה והפרת אמונים הם זיהום חברתי. כשיש מתקפה על רציונליות, על בניית ידע, מחקר, נתונים וניתוח, נולדת חברה שבה מושג האמת מתאדה ונעלם. בחברה שאין בה אמת, שאין בה ערכים, שאין בה חוון

25.72x33.22	3/3	5	עמוד	עסקים	24/05/2024	90333072-7
המרכז הבינתחומי הרצליה אוניברסיטת רייכמן - 84260						

יאיר אבידון. "חייבים להילחם על המדינה"

להוציא ממנו מילה רעה עליהם. גם בתקופה שבה פיקח עליהם, היה נרמה, לא אחת, שהוא נמנע מלהיכנס בהם חזיתית. "הבנקים נכנסו במלחמה מתחת לאלונקה", הוא אומר. "המערכת הבנקאית מושיטה את היד לציבור, היא תעשה הכל כדי לתת לחייב אפשרות להשתקם".

רק השבוע התפרסמו דוחות הבנקים עם רווחי עתק. הבנקים דואגים קודם כל לעצמם. תראה את הדיווידנדים השמנים.

"המפקח שלח כבר שני מכתבים בבקשה שישקלו שוב את מדיניות חלוקת הדיווידנדים. הוא לא מנחה אותם, אלא מצפה מהם, כי כנראה עוד לא רואים את כל הנוקים מהמלחמה והמצב הכלכלי בהפסדי האשראי. גם כדי לצאת מהמשבר ולעמוד על הרגליים, צריך הון בנקאי. אי אפשר להעריך כרגע באופן מדויק את שיעור הפגיעה, אבל כשיש מעל 100 אלף מפונים, פגיעה קשה בצפון ובעסקים צריך להיערך לזה". דווקא בתקופה שהציבור נאנק תחת הנטל הכלכלי, הזעם על רווחי הבנקים מתעצם, ובצדק. בעיקר כי חלק מהם נובע מהריביות הגבוהה שהם גובים מהציבור ולא מגלגלים אליו בחזרה.

"הם היו אמורים לא לקחת או להחזיר את מה שלקחו ביתר. הבנקים הרוויחו יותר מדי. זה שהם חזקים ואמינים, בעיקר אלה בלי גרעיני שליטה, ש-88% מהם מוחזקים בידי הציבור, זו ברכה. אין תמיד הלימה בין הצד המשלם לצד הנהנה. לא היינו רוצים להגיע למצב בלבנון, שבו צריך להגיע לסניף הבנק עם אקרה כדי למשוך כסף מהחשבון".

ומה עם הריבית הקמפני על הפיקדונות? "בגלל אי-הסימטריה בכוח שבין הבנק ללקוח, הבנקים מנצלים את הכוח שלהם על החלשים יותר, וזה זנב ארוך מאוד של לקוחות, בלי היקף הסכונות גדול, שהריבית שמגולגלת עליהם נמוכה משמעותית. טוב היו עושים אם דווקא ללקוחות האלה היו נותנים ריבית גבוהה יותר. על זה בדיוק מדבר ה-ESG. להסתכל על כל האקוסיסטם, הגינות, אנושיות, מה שיוצר שביעות רצון גדולה יותר אצל הוולת, וזה חוזר אליך ואל בעלי המניות שלך".

"קפיצת מדרגה"

כשאני שואלת אותו מה עושים מפה, איך מרימים את החברה הישראלית והכלכלה שלה, מהמקום הנמוך שבו היא נמצאת, הוא אומר: "הלוואי והייתי יודע. ברור לי שהמשימה המיידית היא שחרור החטופים וסיום המלחמה, כדי לעשות ריסטארט, להתחיל בשיקום ולהחזיר את המפונים לבתייהם ולעבודתם. צריך לנצל את ההזדמנות לעשות קפיצת מדרגה ולשנות את תפיסת העולם החינוכית. שכולם ילמדו לימודי ליב"ה, לטפל בתעסוקה ובפריזון.

"קחי את המטרו כדוגמה. זה הפרויקט הכי גדול, משמעותי וכלכלי בישראל והוא נדחה ונדחה. אני לא מדבר על נת"צים שאף אחד לא עושה עליהם אכיפה ואני רואה את העבריינים שנוסעים בהם יום-יום בדרך ואני מהוד השרון. צריכה להיות פה מנהיגות שתמצא את שביל הזהב ותאחה את השסע החברתי. הממשלה חייבת לגבש החלטה אסטרטגית ליום שאחרי. אם השלטון בעזה יהיה באחריותנו - יש לזה משמעות כלכלית.

"היכולת לבנות מחדש מצריכה מנהיגות מסוג אחר. היה חורבן בית ראשון ושני, מחריבייך ממך ייצאו. כדי להתחיל מחדש צריך לשבור את הכלים. גם תקציב הביטחון צריך להתחיל מאפס. אנחנו במדרון חלקלק, אבל אפשר עוד לתקן. יש פה מדינה עם עשרה מיליון תושבים, חלקם, כמוני, דור שני לשואה. אנחנו חייבים להילחם עליה".

מרכיבים צמודי מרד עולים, הסכמי השכר, והתוצר ברבעון הראשון נמוך מזה של הרבעון המקביל בשנה שעברה. זה מזכיר עולם של סטגפלציה. יכול להיות שאם הגירעון יגדל, בקומה השביעית בבנק ישראל יחשבו על העלאת ריבית".

"דרוש הון בנקאי"

אבידון, 65, נשוי לליאורה, שאותה פגש לראשונה כשהיו תינוקות, אב לשלושה, גר בהוד השרון. חוץ מהפעילות במרכז אריסון ל-ESG, הוא משמש כדירקטור בחברת נימה, חבר בוועד המנהל של הדסה נעורים, באגודת הידירים של בי"ח לניארו, חבר בוועדה המייעצת של החממה הטכנולוגית קליימט פירסט ומשמש כמנטור ויועץ לתאגידים. גם היום, כשהוא מדבר על הבנקים, קשה

הכלכלית בישראל הוא לא טוב. כבר קרוב ל-250 ימים לא מתקיימים הדיונים האלה. אנחנו מתבטלים בפני המלחמה, ובעולם הכלכלי צריך לחיות לצד המלחמה. לכן, חשוב להימנע מהוצאות שאינן קשורות למאמץ המלחמתי, או שלא מקדמות שיקום וצמיחה. מצד שני, אירועי 7 באוקטובר לא נגזרו מהיעדר תקציב. בכל מקרה יש חשיבות גבוהה להקמת ועדה לבחינת צורכי הביטחון.

"מתי נתעורר? כשהגירעון יגיע ל-9%? המלחמה פוגעת ביכולת של האזרחים לשלם מסים, העלאת המע"מ תפגע בשכבות החלשות והאינפלציה היא המכה הקשה ביותר במשקי הבית. החוזאים מדברים על אינפלציה של מעל 3%. האם עולה על רעתנו שבנק ישראל ימשיך בהורדת הריבית? אני בספק. האינפלציה עולה, הריבית עולה,

"מתי נתעורר? כשהגירעון יגיע ל-9%? המלחמה פוגעת ביכולת של האזרחים לשלם מסים, העלאת המע"מ תפגע בשכבות החלשות והאינפלציה היא המכה הקשה ביותר במשקי הבית"

"כולם צריכים לתת. ככל שלא ילמדו לימודי ליב"ה ותורתם תהיה אומנות, ואני מתכוון גם לאוכלוסייה הערבית, נהיה מדינה עם רוב של בערות, מדינה ענייה ונחשלת"

מטבע גדולות, אינפלציה נמוכה, יחס חוב-תוצר טוב, בנקים יציבים וסטארטאפ ניישן, ויכולנו לספוג את הטלטלה הזו. לא מזמן עבר תקציב 2024, עם ויכוח סביב הכספים הקואליציוניים. קראתי השבוע שעורפי התקציב שלא נוצל, בסך של מאות מיליוני שקלים, לא יחזור לקופת המדינה כדי לשמור על שלמות הקואליציה.

"נכנסנו לשנה הנוכחית עם ציפייה שהגירעון לא יעלה על 5%. הוא הגיע כבר ל-6.6%, ואם נגיע ל-8% נגיד הללויה. שר הכלכלה מתעסק ברשימות שחורות, שר האוצר דורס ברגל גסה את הדרגים המקצועיים, ואנחנו יודעים כמה קשה לגייס ולהחזיק במערכת הציבורית גורמים מקצועיים אפוליטיים. ואתה שומע שהוא מכין ליועץ המשפטי של האוצר, אסי מסינג, חבילת פרישה גדולה כדי שיעזוב את תפקידו. וכשראש הממשלה אומר שאין לנו בעיה כספית, אנחנו נמצאים בסיטואציה קשה באמת".

"בנק מרכזי חזק"

"יש לנו בנק מרכזי חזק ואמין. הוועדה המוניתרית, הפיקוח על הבנקים והנגיד עומדים מול כולם ומנסים לשמור על הקיים. תמיד אפשר לטעון שלא הערכנו עד כמה המלחמה תהיה משמעותית, אבל אנחנו מצפים לניהול אחראי יותר מאי-פעם, שידבר על השיקום, ימשיך לטפל בחינוך, בכריאות, בתעסוקה. שימו את האגו וקיום הקואליציה בצד ואל תתמקדו רק בטווח הקצר. "אחרי כל זה, הציון שאני נותן להנהגה